

**Нұр-Мұбарак Египет ислам мәдениеті университеті, Дінтану
кафедрасының докторанты Әбубәкірова Арайлым Есімханқызының
«8D02202-Дінтану» мамандығы бойынша философия докторы (PhD)
дәрежесін алу үшін ұсынған «Дінді дискурсивті зерттеудегі
лингвистикалық парадигма» атты диссертациясына жазылған
отандық ғылыми кеңесшінің**

ІШКІРІ

Диссертациялық зерттеу лингвистика және дінтанудың аса маңызды және күрделі тоғысуын қамтиды. Жалпы тақырып өзекті, өйткені ол діни дискурсты талдау үшін лингвистикалық парадигманы – ортақ тұжырымдар, әдістер мен концепциялар жиынтығын – орнатуды көздейді.

Дінді лингвистикалық тұрғыдан дискурсивті зерттеуге бағытталу туралы шешім уақытылы және қажет, бұл сенімнің тек теологиялық немесе әлеуметтанулық түсіндірмелерінен асып түсуге мүмкіндік береді. Диссертацияның негізгі күші оның пәнаралық байланысында және жиі абстрактілі болып келетін салаға жаңа әдіснамалық дәлдікті енгізудегі әлеуетінде жатыр.

Зерттеу жұмысының негізі ретіндегі «діни құбылыстар тілді қолданумен тығыз байланысты және соның арқасында құрылады» тұжырымдамасы — теориялық тұрғыдан сенімді. Бастапқы тараулар «не айтылғанынан» (мазмұн) «қалай айтылғанына» (кейіп, қызмет, мәнмәтін) көшу қажеттілігін дәйектеген, бұл дискурсивті талдаудың басты белгісі.

«Парадигма» термині дінтану зерттеушілерінің өз жұмыстарын жүргізу тәсіліндегі түбегейлі өзгерісті білдіреді. Бұл өте жоғары талап. Диссертацияда парадигманы негіздейтін нақты лингвистикалық теориялар қарастырылған:

✓ Әлеуметтік лингвистика / Прагматика: сөйлеу актілеріне, кезектесуге, контекстке және индекстікке назар аударылады.

✓ Сыни дискурстық талдау: діни мәтіндерге/уағыздарға енгізілген биліктік ұстанымдарға, идеологияға және гегемонияға назар аударылады.

Зерттеудің өзегі теория мен эмпирикалық деректер арасындағы қарым-қатынасқа байланысты. Дискурсивті зерттеулер нақты және негізделген әдісті талап етеді. Диссертация барысында дискурсивті талдаудың бірнеше түрі (Фуко, Водак, ван Дейк, Мавенгано ұсынған нұсқалар) қолданылып, түсіндірілген. Діни деректер корпусын (уағыздар, сайттардағы мақалалар) таңдау сенімді негіздемемен нақтыланған. Деректердің сипаты таңдалған лингвистикалық құралдардың қолданылуына қалай әсер ететіндігі талдау әдістерін ұтымды пайдалану арқылы көрсетілген.

Зерттеу жұмысы лингвистикалық механизмдердің діни контексттерде қалай бірегей діни немесе бірегей күшті екенін анық көрсеткен. Нақты лексикалық таңдаулар арқылы билікті көрсету; дейктикалық және анафоралық сілтемелер арқылы ортақ моралдық қауымдастықты сақтау;

рәсімнің лингвистикалық орындалуы және оның тиімділігі жайлы жүйелі ақпарат ұсынылған.

Әлеуметтанулық және лингвистикалық теориядан ауысқан кезде *дискурс, мәтін, сөйлеу және парадигма* сияқты терминдердің дәйекті қолданылуы қамтамасыз етілген. Діни зерттеулер аудиториясының игілігі үшін берілген лингвистикалық терминдердің қысқаша глоссарийі де өте пайдалы болуы мүмкін.

Әдебиетке шолу лингвистикалық әдісті және діни зерттеулердің таңдалған саласын меңгергендігін көрсете отырып, өте ауқымды әрі сан қырлы етіп жасақталған. Жұмыстарды жай ғана қорытындылап қоймай, докторант диссертациялық жұмыс орнын толтыратын олқылықтар мен ақтаңдақтарды атап өтуге де назар аударады.

Қорытынды тарау диссертацияның лингвистикаға да, дінтануға да қосқан үлесі туралы нақты мәлімдеме ұсына отырып, осы парадигманы қолдану нәтижесінде пайда болған *жаңа білімді* көрсетеді.

Бұл диссертациялық зерттеу ғылыми ортаға маңызды және өзіндік үлес қосуға дайын. «Лингвистикалық парадигманың» концептуалдық шекараларын нақтылау, әдіснаманы қатаң негіздеу және лингвистикалық талдаудың *діни* әсерін анық көрсету арқылы докторант жұмысын жай ғана теориялық зерттеу ретінде емес, діннің дискурсивті зерттелуіндегі ауқымды жұмыс ретінде қарастыруға болады. Қорытындылай келе, Әбубәкірова Арайлымның «Дінді дискурсивті зерттеудегі лингвистикалық парадигма» тақырыбында жазылған диссертациясы ғылыми жаңашылдығы әрі құндылығы негізінде «Дінтану» бағыты бойынша Философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алу үшін диссертацияларға қойылатын барлық талаптарға сәйкес келеді және оны қорғауға ұсынамын.

Отандық ғылыми кеңесші,
Нұр-Мұбарак Египет ислам
мәдениеті университеті,
дінтану кафедрасының
ф.ғ.д., профессоры

Затов Қ.А.

қолын
растаймын
подпись
заверяю
кадр бөлімі
отдел кадров